

Mirosław Gawron

Żeńskie wspólnoty zakonne w Gdyni Orłowie

Zeszyty Gdyńskie nr 5, 145-150

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Mirosław Gawron

Żeńskie wspólnoty zakonne w Gdyni Orłowie

Ważną rolę w obrazie życia religijnego parafii pw. Matki Bożej Bolesnej w Gdyni Orłowie pełni działalność żeńskich zgromadzeń zakonnych¹. Pięć wspólnot zakonnych tworzy z parafią więź duchową Kościoła lokalnego. Oprócz świętości, apostołskiej aktywności i ludzkiej życzliwości siostry uczestniczą w życiu duszpasterskim i katechetycznym.

Zgromadzenie Sióstr św. Elżbiety (CSSE)

Elżbietanki są najliczniejszym instytutem życia konsekrowanego w Polsce. Zgromadzenie zostało założone 27 września 1842 r. przez Klarę Wolff, Matyldę Merkert, Marię Merkert i Franciszkę Werner w Nysie i zatwierdzone przez Stolicę Apostolską 26 stycznia 1887 r. Siostry elżbietanki służą Bogu, opiekują się potrzebującymi, są prekursorkami opieki nad chorymi w ich własnych domach, służą ubogim, chorym w podeszłym wieku, pielęgnują chorych w szpitalach, opiekują się dziećmi upośledzonymi oraz opóźnionymi w rozwoju w domach opieki i zakładach specjalnych. W przedszkolach i szkołach zgromadzenie zajmuje się wychowywaniem ogólnym i religijnym dzieci i młodzieży, współpracuje w religijnej formacji młodzieży i dorosłych. Z inicjatywy elżbietanek funkcjonuje świecka Wspólnota Apostolska św. Elżbiety².

Zgromadzenie Sióstr św. Elżbiety czci Najświętsze Serce Jezusowe – źródło pokornej miłości, modlitwy i twórczej pracy. Kult Serca Jezusowego nazwano tradycyjnym dobrem Zgromadzenia. Siostry przeżywają każdy piątek, szczególnie zaś pierwszy piątek miesiąca, w duchu wdzięczności, pokuty i wynagrodzenia, rozważając miłość Zbawiciela³. Miłością otaczają elżbietanki kult Matki Bożej. Od 1872 r. uroczystość Nawiedzenia św. Elżbiety przez Maryję obchodzi się jako dzień odnowienia ślubów. W celu pogłębienia wiary w tajemnicę odkupienia siostry codziennie odmawiają różaniec. Na wzór św. Elżbiety Węgierskiej siostry odznaczają

---

¹ Niektóre informacje o działalności zakonów w Gdyni Orłowie autor przedstawił w monografii parafii pw. Matki Bożej Bolesnej w Gdyni. M. Gawron, *Kościół w Gdyni Orłowie*, Gdynia 2005, s. 141-214.

² *Leksykon Kościoła katolickiego w Polsce*, Warszawa 2003, s. 155–156.

³ W. Urban, *Formacja zakonna Zgromadzenia*, „Nasza Przeszłość” 1981, t. 55, s. 136–139.

się miłością ludzi ubogich i pragną dawać świadectwo udzielania wszystkich darów, jakimi je Bóg obdarzył. Korzystają one z sakramentów świętych, odbywają codziennie czytanie duchowe, zachowują skupienie i milczenie wpisane w porządek dnia⁴. W 1932 r. siostry elżbietanki z prowincji gnieźnieńsko-poznańskiej przybyły do Gdyni Orłowa. Wynajęły pokój w mieszkaniu, przy ul. Wrocławskiej 2 i prowadziły tam ochronkę. 6 grudnia 1932 r. przybyła do Gdyni Orłowa jako przełożona s. Róża (Justyna Wirkus) ze Starogardu Gdańskiego i s. Fabiana (Antonina Hałas) z Poznania. W 1933 r. dobudowano do willi kaplicę i kilka pomieszczeń dla wykonywania zadań zakonnych i prowadzenia przedszkola.

Działalność sióstr w okresie przed II wojną światową szybko się rozwijała. Wpływało to na stan personalny sióstr. W 1934 r. przybyła do prowadzenia przedszkola s. Celina (Felicja Jagła, po roku zastąpiła ją s. Joanna (Maria Rabiega) z Poznania; następnie od 1936 r. do wybuchu wojny pracowała s. Izabella (Władysława Nowak). 4 kwietnia 1935 r. przełożoną domu została s. Emezja (Wiktoria Szymczak) z Leszna. Do 1939 r. w Gdyni Orłowie pracowało sześć sióstr: przełożona i organistka s. Jolanta (Maria Przybył), s. Daniela, s. Kamela, s. Delfina, przedszkolanka s. Izabela i kucharka s. Izydora.

W czerwcu 1945 r. została mianowana przełożoną w Gdyni Orłowie, s. Mieczysława (Monika Przybył). Odbudowano wówczas ze zniszczeń wojennych uszkodzony dom. W czerwcu następnego roku przeniesiono siostrę Przybył do Torunia, a na jej miejsce przybyła s. Salwatora (Maria Karsznia) ze Starogardu Gdańskiego. W 1948 r. dom zakonny rozpoczął przyjmować gości i kuracjuszy, osoby duchowne i świeckie. W kaplicy sprawowano codzienną Mszę świętą. W sezonie letnim kapłani (goście) celebrowali kilka Mszy świętych, ustawiano nawet dodatkowe ołtarze.

Od 1955 r. zamieszkał u sióstr elżbietanek stały ich kapelan ks. Józef Szarkowski. Od 2 lipca 1955 r. przełożoną była s. Tybuncjana (Stanisława Grubba), która dokonała scalenia w księdze wieczystej wszystkich gruntów należących do sióstr. Następną przełożoną domu była s. Ziemowita (Leokadia Ordon). W czasie jej posługi, od 1961 r. wiele razy spędzał wakacje w domu zakonnym Sekretarz Episkopatu Polski – bp Zygmunt Choromański. 30 stycznia 1971 r. s. Ziemowita została przełożoną domu w Gdańsku Oliwie, a do Gdyni Orłowa przybyła s. Tomisława (Bronisława Ordon). Następowaly także zmiany personalne wśród kapelanów. 1 kwietnia 1972 r. ks. Józef Szarkowski został administratorem w parafii Najświętszej Maryi Panny w Gdyni; zastąpił go ks. Stanisław Zawacki, który posługiwał w domu sióstr do 1 września 1974 r. 15 września 1974 r. bp Bernard Czapliński mianował rektorem kaplicy sióstr ks. Tadeusza Kotlengę; był on ostatnim kapelanem do 1978 r. (ze względu na stan zdrowia przeniósł się do brata do parafii w Papowie Toruńskim)⁵.

5 lutego 1980 r. przełożoną została s. Genowefa (Łucja Szulc) z Grudziądza, pełniła tę funkcję z przerwą do 2002 r. (w latach 1989–1991 przełożoną była s. Ferdynanda Sujkowska). W czasie kadencji s. Genowefy rozbudowano część domu

⁴ J. Więckowiak, *Kościół katolicki...*, s. 233.

⁵ Ibidem, s. 236.

zakonnego, zwłaszcza kaplicę, której poświęcenia dokonał w 1982 r. bp Marian Przykucki. Powiększone zaplecze lokalowe pozwoliło przyjąć większą grupę letnich kuracjuszy, m.in. z Niemiec. W 2002 r. s. Genowefę Szulc zastąpiła przełożona domu, s. Celina Wilgorska, która przybyła w kwietniu 2003 r. z Kwidzyna.

W latach 2003-2009 obowiązki te przejęła s. Margarita (Ludwika Rzepecka), a następnie od 2009 r. - s. Mirosława Wenzel. Ta ostatnia na polecenie siostry prowincjalej s. Anny Kołodziejczyk wykonała przez firmę remontowo – budowlaną remont pomieszczeń dla gości i uczestników rekolekcji⁶.

Dom sióstr elżbietanek jest przystanią modlitewną dla różnych grup duszpasterskich, ruchu oazowego, jest miejscem rekolekcji młodzieży i zakonnych. Kaplica jest miejscem codziennej Mszy świętej, którą sprawują miejscowi duszpasterze, w sezonie letnim celebrują kapłani-goście. Na niedzielne Msze święte uczęszcza do kaplicy ok. 400 wiernych – podobnie jest w miesiącach nabożeństw maryjnych i ku czci Najświętszego Serca Pana Jezusa. Siostry elżbietanki dowożą samochodem chorych do przychodni zdrowia oraz na Msze święte w kaplicy. Jedna siostra zakonna pracuje w kancelarii parafialnej. Siostry służą pomocą potrzebującym, pośredniczą w poszukiwaniu osób zaufanych do opieki nad chorymi i dziećmi⁷.

Zgromadzenie Córek Matki Bożej Bolesnej (CMBB)

Kolejną wspólnotą zakonną funkcjonującą w parafii w Gdyni Orłowie jest zgromadzenie sióstr serafitek. Założyli je w Zakroczymiu w 1881 r. bł. Honorat Koźmiński i Sługa Boża Małgorzata Łucja Szewczyk. Siostry serafitki służą najuboższemu, opuszczonemu, potrzebującemu pomocy w domach prywatnych i domach opieki. Zajmują się ludźmi nieuleczalnie chorymi, osobami starszymi i upośledzonymi dziećmi. Obecnie serafitki prowadzą trzynaście przedszkoli i ochronek, dwie świetlice dla dzieci z rodzin patologicznych, kuchnię dla ubogich, dom dla studentek oraz cztery domy pomocy społecznej dla starszych kobiet i chłopców upośledzonych umysłowo w kraju⁸.

23 września 1967 r. siostry serafitki nabyły w Gdyni Orłowie część domu jednorodzinnego (17 lipca 1969 r. nabyły w całości). W 1970 r. ks. biskup Kazimierz Kowalski wyraził zgodę na prowadzenie domu klasztornego, przeznaczonego dla sióstr zgromadzenia jako domu wypoczynkowego. 20 sierpnia 1971 r. erygowano kaplicę św. Józefa, w której jest przechowywany Najświętszy Sakrament, rektorem kaplicy jest proboszcz parafii. Od 1974 r. są sprawowane Msze święte dla wiernych w środy, piątki i niedziele. Z kaplicy korzystają grupy duszpasterskie, odbywające rekolekcje i dni skupienia oraz orłowianie.

W latach 1989–1992 dom zakonnny został rozbudowany. Siostry serafitki w Gdyni Orłowie należą do Prowincji Poznańskiej. Przełożonymi serafitek były:

---

⁶ Relacja s. Genowefy Szulc, z dnia 7 czerwca 2010 r. zamieszkałej w Gdyni.

⁷ *Domy sióstr św. Elżbiety prowincji toruńskiej*, Toruń 2000, s. 19.

⁸ *Leksykon...*, s. 173.

s. Pelagia Bruska (1972–1975), s. Helena Michalska (1975–1984), s. Brygida Grynberg (1984–1986), s. Urszula Konieczna (1986–1989), s. Ludwika Sumara (1989–1992, s. Czesława Prymas (1992–1997), s. Urszula Konieczna (1997–2000), s. Kornelia Wleklińska (2000–2003) i s. Leodycja Helizanowicz (2003–2006)⁹, od 2006 r. przełożoną jest s. Sebastiana Wróblewska, która jednocześnie prowadzi katechizację w Szkole Podstawowej w Gdyni Orłowie¹⁰.

Siostry serafitki prowadzą w parafii kancelarię (w latach 2000–2010 s. Sergia Pruszkowska), a zakrytą do 2008 r. opiekowała się s. Wiktoria Knap.

Urszulanki Unii Rzymskiej (OSU)

Charyzmatem zakonu urszulańskiego, założonego w XVI w. w Brescii (Włochy) przez św. Anielę Merici, jest misja wychowawcza w różnych formach. Podczas rewolucji francuskiej dwadzieścia siedem urszulanek zostało ściętych na gilotynie. W XX w. ogłoszono je błogosławionymi. Urszulanki przybyły do Polski w 1900 r. Obecnie prowadzą m.in. Międzynarodowy Wyższy Instytut Katechetyczny, osiem szkół różnych stopni, trzy przedszkola, dwadzieścia trzy internaty przyszkolne, pięć burs, świetlice dla ubogich dzieci i młodzieży, dom pomocy społecznej dla chorych kobiet¹¹.

Do Gdyni urszulanki przybyły w 1930 r., nabyły ziemię i wybudowały rok później dom zakonny. Działalność oświatową prowadziły po II wojnie światowej – od czerwca 1945 r. przedszkole, a później Prywatne Liceum Ogólnokształcące Sióstr Urszulanek. Liceum to ukończyły 353 uczennice. Z powodu niewypełnienia obowiązku założenia Związku Młodzieży Socjalistycznej zlikwidowano je 9 czerwca 1962 r. Urszulanki zmieniły charakter swojej posługi, zajmowały się nauką języków. Ich zadaniem stała się katechizacja dzieci i młodzieży na terenie Gdyni (w parafiach: Najświętszego Serca Pana Jezusa, Matki Bożej Nieustającej Pomocy i św. Piotra Rybaka, św. Antoniego, św. Mikołaja).

W latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych zajmowały się nauczaniem w Gdańsku i Sopocie¹². 4 marca 1969 r. urszulanki przybyły do Gdyni Orłowa. 2 grudnia 1967 r. władze państwowe w zamian za przejęcie budynku klasztornego, przy ul. Pomorskiej nr 41 przekazały willę Adama Bębenka przy ul. Światowida nr 7. Od początku wykorzystywano ją jako kaplicę Najświętszego Serca Pana Jezusa, 16 marca 1969 r. poświęcił ją bp Kazimierz Józef Kowalski. Miejscowi duszpasterze odprawiają tam codziennie Msze święte.

Przełożonymi domu w Orłowie były: s. Paula Kempieńska, s. Irena Galantowicz, s. Wiesława Moździerz, s. Zdzisława Pietrzyk, s. Hanna Grabska, s. Monika Bednarek, s. Waleria Baca, s. Teresa Bartnicka, s. Helena Gieroba, s. Daniela Mikuła. W katechizacji były zatrudnione cztery siostry – s. Czesława Daniewska, s. Rafaela

---

⁹ Relacja s. Leodycji Helizanowicz z dnia 22 maja 2005 r. zamieszkałej w Gdyni Orłowie.

¹⁰ Relacja s. Respicji Remlein z dnia 7 czerwca 2010 r. zamieszkałej w Gdyni Orłowie.

¹¹ *Leksykon...*, s. 178.

¹² J. Więckowiak, *Kościół katolicki...*, s. 239–242.

Puzio, s. Bogumiła Ratajska i s. Barbara Żaba. S. Jadwiga Theus nauczała matematyki w Liceum Jezuitów w Gdyni, a obecnie pracuje w Collegium Marianum w Pelplinie¹³.

Po zmianach personalnych w 2008 r. funkcję przełożonej domu piastuje s. Marcelina Sil. Katechizację prowadzą: s. Anna Kawa, s. Bernadeta Guzy, s. Elżbieta Korbaś, s. Klemensa Luberda, s. Rut Kowalczyk¹⁴.

Mniszki Bose Zakonu Najświętszej Maryi Panny z Góry Karmel (OCD)

Najliczniejszą wspólnotą zakonną o surowej regule są w Gdyni Orłowie siostry karmelitanki bose. Zakon Najświętszej Maryi Panny wywodzi się z Palestyny, jego kolebką jest Góra Karmel. Historyczne początki sięgają XII w. W XVI w. nastąpiła reforma zakonu karmelitańskiego, przeprowadzona przez św. Teresę od Jezusa i św. Jana od Krzyża. Był to powrót do pierwotnego ideału karmelitańskiego. Siostry prowadzą życie kontemplacyjne według charyzmatu terezańskiego, w przyjaźni z Chrystusem i zażyłości z Najświętszą Maryją Panną, w którym modlitwa i ofiara z siebie splatają się w jedno z miłością do Kościoła. Prowadzą życie kontemplacyjno-eklezjalne, w harmonii między samotnością i milczeniem a komunią siostrzaną. Mniszki bose posiadają własny charyzmat uzdalniający do specjalnego zadania w Ciele Mistycznym Chrystusa. Rozważają słowo Boże, czuwają na modlitwie za kapłanów, misjonarzy i Kościół.

W 1981 r. siostry karmelitanki kupiły w Gdyni Orłowie dom, który następnie rozbudowały; 19 marca 1983 r. poświęcił go kardynał Luigi Poggi z Rzymu; 3 kwietnia 1983 r. dom był erygowany dekretem bp. Mariana Przykuckiego, który następnie 15 listopada 1984 r. konsekrował kaplicę Matki Bożej Wielkiego Zawierzenia.

Przeoryszami siostr karmelitanek bosych były: s. Teresa Cecylia od Niepokalanego Serca Maryi (Teresa Wójcicka) (wikaria 1981–1983; przeorysza 1983–1992), s. Maria Jolanta od Najświętszych Serc Jezusa i Maryi (Jolanta Pasikowska) (1992–1995), s. Agnieszka od Niepokalanej Matki Wielkiego Zawierzenia (Ewa Grzybek) (1995–2001), obecnie przeoryszą jest s. Maria Teresa od Dzieciątka Jezus (Joanna Wiśniewska)¹⁵.

Zgromadzenie Sióstr św. Dominika

W 1993 r. przybyły do Gdyni Orłowa siostry dominikanki. Charyzmatem zgromadzenia jest głoszenie Ewangelii osobom ubogim. Siostry realizują ten cel przez katechizację, prowadzenie grup rekolekcyjnych, podnoszenie poziomu oświaty i niesienie pomocy cierpiącym. Dominikanki służą ludziom, pomagając im w drodze do zbawienia w różnych warunkach zarówno w krajach katolickich, jak i misyjnych¹⁶. W lipcu 1989 r. władze państwowe wydały zgodę na budowę przedszkola i domu

---

¹³ Relacja s. Czesławy Daniewskiej z dnia 23 maja 2005 r. zamieszkałej w Gdyni Orłowie.

¹⁴ Relacja s. Czesławy Daniewskiej z dnia 7 czerwca 2010 r. zamieszkałej w Gdyni Orłowie.

¹⁵ Relacja s. Joanny Chmiel z dnia 23 maja 2005 r. zamieszkałej w Gdyni Orłowie.

¹⁶ *Leksykon...*, s. 154.

zakonnego w Gdyni Orłowie. W 1991 r. przybyły tu trzy siostry dominikanki. Dom klasztorny Opatrzności Bożej i kaplicę Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny poświęcił 8 września 1993 r. abp Tadeusz Gościński.

Siostry dominikanki prowadzą przedszkole pw. Świętej Rodziny. W latach 1995–1997 jedna siostra dominikanka nauczwała w Gdyńskim Katolickim Liceum w Gdyni Obłuzu, druga siostra pracowała w Gdańskim Trybunale Metropolitalnym w Gdyni. Pierwszą przełożoną była s. Maria Czochór (1991–1993), następnie s. Halina Suty (1993–1996), s. Bernadeta Ormiańska (1996–2005), obecnie s. Irena Biegajło.